

Jan den Boer zet zich af tegen de overheersing van modernistische architectuur. Een stroming die in de laatste decennia van de vorige eeuw in het onderwijs strak werd opgelegd. In zijn boek 'De stad is van iedereen' zet hij zijn inzichten uiteen.

'Geef conceptuele architecten een reservaatje langs de snelweg'

Mario Silvester

Den Haag - Modernisme speelt een belangrijke rol in architectuur en stedenbouw. De stroming leverde fascinerende ideeën op. Niettemin is de balans doorgeslagen. De modernisten zijn te lang aan de macht geweest. Modernistische en traditionele architectuur zouden met elkaar moeten optrekken, stelt stedenbouwkundige en filosoof Jan den Boer in zijn boek 'De stad is van iedereen'.

Openbare ruimte moet uitnodigen tot ontmoeten, vindt Den Boer (1960). Maar waar vind je zo'n plek in de omgeving van het Haagse Centraal Station? Het vertrekpunt van een wandeling waarin de stedenbouwkundige zijn visie op de stad zal toelichten.

Toegegeven, Den Haag Centraal trekt dagelijks tienduizenden reizigers, maar om het unheimische stationsplein net buiten het centrum van de hofstad als uitnodigende ontmoetingsplek te betitelen, vergt veel van de fantasie. Te veel. Den Boer laat het plein dan ook links liggen en steekt vastberaden de straat over. Via de Bezuidenhoutseweg en de Muzenstraat loopt hij naar het Muzenplein. Hier ligt het hart van het gebied De Resident dat in de jaren negentig van de vorige eeuw werd ontworpen door een keur van internationale architecten onder leiding van Rob Krier.

Het Muzenplein wordt omringd door hoge kantoren, maar het plein zelf is kleinschalig met op de begane grond onder meer horeca en daarboven woningen. Het oogt als een kleine dorpsclave in de rommelige Haagse binnenstad. In de zomer als er terrasjes zijn een plaats om met je vrienden af te spreken. In druilrig herfstweer een kalme doorsteek buiten de verkeersdrukte van de hofstad.

Fascinatie

Desondanks was de kritiek op het ontwerp niet mals. De Resident werd geëtiketteerd als schoolvoorbeeld van populistische architectuur. Den Boer denkt daar anders over. "Mensen herkennen zich in het Muzenplein. Het is typisch een plek waar je elkaar kunt ontmoeten en voor dat aspect van stedenbouw is lange tijd weinig aandacht geweest. Maar het is wel waar mijn fascinatie ligt."

Den Boers uitgesproken mening over architectuur komt naar voren in het boek dat hij vorige maand publiceerde. In 'De stad is van iedereen', met als ondertitel 'Hoe machtsspel, gemakzucht en dogma's onze gebouwde omgeving

Jan den Boer op de Hofplaats in Den Haag voor het gebouw van de Tweede Kamer. Foto's: Peter van Mulken

Zicht vanaf Het Plein op De Resident.

vormgeven... en hoe het anders kan' stelt hij vast dat de wereld van de stedenbouw te lang werd beheerst door dogmatisch modernisme. Hij wijdt dat aan het onderwijs zoals dat in de laatste decennia werd gegeven in het bijzonder aan de Technische Universiteit van Delft. Door onder meer Carel Weeber die daar destijds hoogleraar was, werden architectuurstudenten gehersenspoeld, stelt hij. In zijn boek beschrijft Den Boer de studie, die hij zelf ook volgde, als een opleiding vol geboden en verboden: "Waarin studenten binnen zes weken omgevormd werden van een voorkeur voor klassieke en romantische schoonheid naar een voorkeur voor het modernisme."

Madurodam

Den Boer werd aanvankelijk sterk beïnvloed door het onderwijs aan de faculteit Bouwkunde. "Ik zette daar misschien wel vraagtekens bij, maar ontwierp ook in mijn projecten niet die traditionele schoonheid waar ik zo van hield."

oplossing wordt daarmee veel groter", legt hij uit. "In deze tijden van crisis kun je je als deskundige niet meer helemaal losmaken van de discussies die leven in de samenleving."

Dat betekent niet, benadrukt hij, dat in zijn ogen uitsluitend nog historiserend mag worden gebouwd. In dat geval zou de huidige dwingende ideologie van de modernistische architectuur worden vervangen door een even dwingende ideologie in de tegenovergestelde richting. "Wel vind ik het van belang dat nieuwe architectuur aansluit bij de bestaande omgeving."

Ik pleit voor een balans tussen oude en nieuwe architectuur

Hij zet zijn argumenten kracht bij op basis van het nieuwe gebouw van de Tweede Kamer, een paar honderd meter verwijderd van het Muzenplein. Het dateert uit de jaren tachtig van de vorige eeuw en werd ontworpen door Pi de Bruijn. "Hier is een serieuze poging gedaan om verbindingen te leggen tussen oude en nieuwe architectuur", legt hij uit. Het Tweede Kamergebouw is geen historiserend ontwerp, maar past wel binnen zijn omgeving. Het werd De Bruijn niet in dank afgenomen,

vertelt Den Boer. Hij werd als het ware geëxcommuniceerd door de architecten van de modernistische school.

Populist

Zelf kreeg Den Boer ook kritiek over zich heen, schrijft hij in zijn boek. Lovende woorden die hij vorig jaar wijdde aan De Resident werden uitgelegd als een pleidooi voor populisme. "Maar ik ben geen populist. Wel pleit ik voor een balans tussen oude en nieuwe architectuur. Ik ben voornamelijk geïnteresseerd in schoonheid. En schoonheid vraagt training."

Architectenbureaus zouden met hun ontwerpen ook meer moeten aansluiten bij de architectuurschiedenis." Dat gebeurt echter te weinig. "Architecten denken te veel in concepten en vergeten dat de gebruikers van een stad dat niet doen. Misschien moeten we die conceptuele architecten tevreden stellen met een reservaatje langs de snelweg waar ze zich kunnen uitleven. De stad kan dan weer een plaats worden waar mensen elkaar willen ontmoeten. Gelukkige zijn er architecten als Sjoerd Soeters die de laatste jaren stadscentra zoals Zaanstad ontwerpen, die daaraan voldoen."

Jan den Boer, *De stad is van iedereen. Hoe machtsspel, gemakzucht en dogma's onze gebouwde omgeving vormgeven... en hoe het anders kan*, Uitgeverij Elikser, Leeuwarden, 2012, ISBN 9789089544728.